

Subjektovost a subjektnost

Jedním ze základních problémů i v dnešní filosofii a určitě ještě nějaký čas i v budoucí) je to, že subjektivitu nemůžeme chápat jako jakousi imanenci, nýbrž jako něco, čemu je vlastní intencionalita. O intencionalitě a intencích se ovšem už nějaký čas docela hojně mluví a píše, ale stále zůstává ontologicky nedocenená ta fundamentální charakteristika vědomí, že nikdy není stavem ani procesem pocitů a dojmů, nýbrž že samo sebe opouští resp. přesahuje a že vždy nějak míří k něčemu, co není jeho složkou ani součástí. Bez tohoto vztahu k něčemu jinému by vědomí nemohlo být vědomím, už také proto, že by se nemohlo vztáhnout dokonce ani samo k sobě. Proto ostatně ani „absolutní Duch“ Hegelův (z Fenomenologie) nebyl a nemohl být vědomím, nýbrž předpokladem a podmínkou jeho sebeuvědomění byl (musel být) čin, byla aktivita, ono „kladení“ před sebe něčeho jiného, tedy nějakého „ne-já“ (přírody a pak dějin). Platí dokonce ještě vyostřeněji: onen absolutní Duch nebyl a nemohl být žádným „já“ (či „Já“), dokud sám sebe neopustil, aby se teprve potom mohl k sobě zase vrátit. Pochopitelně tu šlo jen o model, ale o model, který může být – a po mém soudu musí být – rozšířen a přímo generalizován. Nejde a nesmí jít jen o vědomí, o subjektivitu, nýbrž o podmínku ustavení subjektu na kterékoli úrovni. Na počátku je něco, co ještě není „já“, ale stává se to takovým „já“ jakýmsi proto-aktem, kterým „událost“ překračuje sama sebe a vykračuje ze sebe ven. Bylo by předčasné chtít konstruovat nějakou událostnou strukturu toho, jak si událost utváří svůj vlastní subjekt, ale je to terén k důkladnému prozkoumávání.

(Písek, 150925-1.)